

GÖTEBORGS UNIVERSITET

***”Annars blir det en grupp av såna där
Redbergspojkar”***

-En studie om Straight Edge och subkulturer som ett potentiellt kulturarv.

Julia Mielke
Kandidatuppsats i Etnologi
15 hp HT 2014
Handledare: Elias Mellander
Examinator: Eva Knuts

Sammanfattning

Under denna studie har mitt syfte varit att se hur en kulturarvsproduktion skulle påverka subkulturen Straight Edge, ur både positiv och negativ synvinkel. Straight Edge är en subkultur som föddes ur en motreaktion på punkens destruktiva ideal. Den är en del av Hardcore-scenen(HC-scenen) och är baserad på grundvärderingen om att avstå droger, alkohol och tobak för resten av livet. Genom att ta upp frågor om bevarande och förvaltning av subkulturen hoppades jag på att sXe (Straight Edge) skulle kunna bli betraktad ur ett nytt perspektiv där kulturarvsfrågor kunde få stå i centrum. En genomgående metod under studien har varit att ge nya namn åt företeelser inom subkulturen som annars har betraktats som vardagliga. Att benämna spelningar som ritualer och X:et på deltagarnas händer som symboler har gett mig en chans till djupare analys och nya grepp på subkulturen. Under intervjuerna med mina informanter har frågan angående inkludering och exkludering kommit upp och dessa två begrepp har fått ta stor del av min uppsats. Att hitta en balans mellan att vara inkluderande eller exkluderande verkar vara ett problem subkulturen tampas med och min uppsats har försökt att behandla de konsekvenser som kan påverka subkulturen, både positiva och negativa. Inkludering bidrar till en öppen subkultur som kan få chansen att växa, medan en exkluderande subkultur bevarar autenciteten som är viktig för att behålla de grundvärderingar som sXe är uppbyggd på. Slutligen har också en jämförelse mellan subkulturen och ett befäst världsarv gjorts för att bredda synen på vad ett kulturarv kan vara. Där diskuteras kulturarvsproduktionens konsekvenser och hur subkulturen kan både gynnas och hotas av en sådan process.

Nyckelord: Straight Edge, Hardcore, Punk, Subkultur, Kulturarv, Inkludering, Exkludering, Autencitet, Imateriellt kulturarv, Bevara, Förvalta.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Innehållsförteckning	3
Inledning	4
Ämnesval	4
Syfte och Frågeställning	5
Avgränsningar	5
Tidigare Forskning.....	5
Teoretiska aspekter.....	7
Metod och Material	8
Disposition.....	9
Empiri	10
Straight Edge och Trender.....	10
Traditioner och Ritualer.	14
Ting och Symbolik	17
Inkludering & Exkludering.....	21
Ett Immateriellt Kulturarv?	25
Slutsats	29
Källor	33
Intervjuer	33
Radioprogram	33
Internet	33
Refererad Litteratur	33

Inledning

Ämnesval

Under studier på en folkhögskola som var ägd av IOGT-NTO kom jag för första gången i kontakt med Straight edge, den ungdomsrörelse denna uppsats kommer handla om. Eftersom att skolan var ägd utav nykterhetsförbundet innebar det att människor som utav olika anledningar avstod alkohol valde att utbilda sig där. Att nykterism fanns var såklart något jag var medveten om, men att det fanns en nykter livsstil kopplat till en musikgenre hade jag tidigare inte hört om. Jag fick berättat för mig att livsstilen var född ur punk och hardcore-scenen, förutom att de inom subkulturen var nyktra var det ett flertal som var veganer och många var politiskt aktiva. De starka ställningstaganden och grundvärden rörelsen förespråkade intresserade mig direkt, möjligen på grund av att jag själv vid det tillfället var en ganska diffus person med ganska få ställningstaganden överlag. Livsstilen är inget jag själv har anammat, men nyfikenheten har funnits kvar och när jag fick chansen att skriva en C-uppsats i Etnologi var Straight Edge mitt självklara ämnesval.

Straight Edge delar samma tanke om revolt mot vuxenvärlden likt andra subkulturer, dock är min uppfattning att Straight Edge sticker ut från resten. Inom Straight edge är det inte bara revolt mot vuxenvärlden som står i fokus utan även revolten mot den drognorm som finns kring dess jämlingar inom punk och HC-scenen (Hardcore-scenen). Under min materialinsamling började jag förstå att det fanns problem inom rörelsen angående exklusivitet och öppenhet. Under 90-talet i Umeå kom det en kraftig våg av ungdomar till subkulturen, idag har denna våg avtagit och subkulturen har blivit mindre. Detta faktum fick mig att fundera kring hur man skulle kunna bevara och förvalta subkulturer för att det inte ska försvinna helt. De frågor jag fastnade vid var om subkulturer kan vara inkluderande, och om detta går, hur gör man det utan att grundvärdena inom subkulturen förloras? Det var i dessa frågor jag kunde hitta den kulturarvs-aspekt jag letat efter i mitt annars ganska moderna material, som har bestått av intervjuer med personer som kallar sig sXe (Straight Edge) idag. Trots att begreppet kulturarv inte är något man vanligtvis nämner inom subkulturen hade informanterna många tankar om förändring och förvaltning.

Syfte och Frågeställning

Studiens syfte är att göra en djupare analys av de konsekvenser en kulturarvsproduktion skulle kunna ha på subkulturen Straight Edge om detta skulle bli aktuellt. Tanken är att jämföra subkultur med mer institutionella kulturarv för att kunna se sXe ur ett nytt perspektiv där positiva och negativa konsekvenser med kulturarvsproduktion diskuteras.

Under intervjutillfällena har frågor kring inkludering och exkludering problematiserats, och dessa två begrepp ligger som grundstenar genom hela uppsatsen. Är en subkultur en subkultur utan exklusivitet? Är man tvungen att öppna upp och förändra subkulturen för att den ska överleva? Hur förvaltar man utan att förstöra?

Avgränsningar

Studiens informanter har alla varit bosatta i Göteborg under uppsatsperioden vilket har inneburit att intervjuerna för det mesta speglar Hardcore-scenen i Göteborg. Denna avgränsning är något jag själv valt för att underlätta den tidspressade situationen. Uppsatsens historiska perspektiv kräver dock att jag behandlar hur rörelsen har sett ut i andra svenska städer och även i USA. Hardcore är grundstenen i sXe och att försöka separera dessa från varandra är väldigt svårt och inte heller något jag vill göra. Om jag hade haft mer tid hade jag velat fördjupa mig mer i musikgenren för att försöka förstå vad det är som lockar folk till subkulturen, då det faktiskt är HC-scenen som är dörröppnaren till sXe.

Tidigare Forskning

Det finns mycket forskning om subkultur, vilket kan både hjälpa och stjälpa. Den mest omfattande forskningen som försökt etablera teorier kring subkultur har kommit ifrån Center for Contemporary Cultural Studies i Birmingham. Denna forskning utgår ifrån arbetarklassens hantering av det som de uppfattade som problem i samhället, och hur de motsatte sig sina föräldrars kultur. CCCS's uppfattning var att subkulturen inte ensam har någon större mening, utan det är när en kultur i relation till en annan motsäger sig dess värderingar som subkultur skapas. Den tidiga forskningen om subkultur går att spåra bak till 20-talet, då inte under namnet subkultur. Denna forskning fokuserade på marginaliserade grupper och avvikande beteenden, men framförallt interaktionen

mellan dessa grupper, och omvärlden som marginaliserade dem. Arthur Cohen och hans forskning på kriminella grupper var den första större teoretiska forskningen om subkultur. Cohens definition av subkultur utgår från att det finns ett problem som av liknande omständigheter har uppstått för en specifik grupp, och hur denna grupp sedan gemensamt försöker lösa detta problem. Den moderna forskningen om subkultur är mer kritisk mot CCCS's teorier kring subkultur. Kritikerna anser att subkulturernas deltagare har förlorat sin plats och mening inom forskningen och att deras definition av subkultur försvinner. CCCS's har tidigare behandlat deltagarna som passiva och omedvetna om subkulturens mening, och detta har bidragit till att dagens forskning om subkultur har ett mer aktörsorienterat angreppssätt (Hannerz 2013:29-37).

Erik Hannerz avhandling inom sociologi *Performing Punk, Subcultural Authentications and the Positioning of the Mainstream* (2013) ligger till grund för ett flertal utav de resonemang jag för i min uppsats. Hannerz gör en jämförande studie utav hur punk uppfattas, men även hur punkarna själva uppfattar sig i Sverige och Indonesien. Han ser på hur de två ländernas förhållanden påverkar subkulturen och även människors syn på subkulturen. Problematisering kring mainstream och autencitet är också något som Hannerz behandlar i avhandlingen, och detta är något jag fått stor hjälp av då jag själv är intresserad utav liknande frågor i min analys. Att sXe är född ur punkrörelsen och de två liknar varandra i sin grundstruktur innebär också att Hannerz resonemang kring punken blir lätta att översätta till mitt eget område.

I "Affective ordering" (2012) skapar Lars Kaijser och Sverker Hylten-Cavallius en modell för att förstå formationer av historia inom nätverk. Denna modell applicerar de på den progressiva rockrörelsen som hade sin storhetstid i Sverige under 1970-talet men som fortfarande har lämnat starka spår i vår nutid. Modellen ska svara på frågor om varför en rörelse reproduceras och tolkas, detta genom att se på fragment, retrologier och affektiva allianser. Deras begrepp fragment har varit viktigt i min analys om hur ting och symboler bär historia in i samtiden.

Amerikanen Ross Haenfler skrev sin avhandling i sociologi *Straight Edge, Clean-living Youth, Hardcore Punk and Social Change* (2006), och detta är en av få vetenskapliga texterna som renodlat behandlar Straight Edge. Denna har bidragit med både grundkunskaper om sXe men Haenfler för också djupare resonemang kring identitet,

politik, maskulinitet och autencitet.

I de kapitel jag diskuterar kulturarvsproblematik har Owe Ronströms bok *Kulturarvspolitik*(2007) varit till stor hjälp. Ronströms spekulationer kring vad som hänt med Visby sedan världsarvstiteln har varit viktig i min egen jämförelse om vad kulturarvsproduktion skulle innebära för subkulturer.

Mitt egna fält är baserat och liknar på många sätt den tidigare forskning som funnit kring subkultur. Att det finns så mycket forskning är hjälpsamt när en försöker bekräfta sina egna resonemang, men det blir också svårt att urskilja sig från all annan forskning inom fältet. Mitt kulturarvsperspektiv är dock något jag tror separerar mig från annan forskning kring subkultur. Mitt fokus på förändring och förvaltning av subkulturer är något jag inte ännu har upptäckt i tidigare forskning. Att se subkulturen som ett slags immateriellt kulturarv och sedan jämföra detta med det institutionaliserade arvet verkar inte tidigare vara gjort. Även om det finns mycket forskning om subkulturer, är just forskning om sXe begränsad, och framförallt inte någon svensk forskning. Något jag även lagt märke till är att forskning som faktiskt finns om just Straight Edge, oavsett om det är svensk eller amerikansk, är i nästan alla fall gjord av personer som kallar sig själva sXe. Att jag inte själv inte är Straight Edge kan ge andra perspektiv av rörelsen och bidra till en bredd i forskningen av subkulturen.

Teoretiska aspekter

Med hjälp utav olika teoretiska ramverk vill jag förstå vad det är som förkroppsligar subkulturen. Genom att försöka tolka normer, symboler, ritualer och subkulturens ideal kan man hitta mönster i samtida företeelser och återkoppla dessa med subkulturens förflutna. Mitt redskap för att göra detta har varit aktörnätverksteori(ANT) och Bruno Latours tankar om att flytta fokus från individernas handlingar, till att se det icke-mänskliga som en styrande faktor i skapandet av kultur(Saltzman 2008:8-9). ANT menar att man måste frigöra sig från etablerade sanningar som finns inom ett visst fält för att inte bli begränsad, i mitt fall skulle denna sanning kunna vara det stora fokus i tidigare forskning på subkulturens deltagare. Genom att tillämpa ANT förstår jag vikten av att inte lägga mer värde i varken människor eller föremål, utan se dem som en kedja och nätverk av förbindelser mellan de två (Saltzman 2008:8-9). Tidigt i uppsatsens skede hade jag en ganska bestämd uppfattning om vad jag skulle studera, men under

tidens gång har materialet styrt mig åt andra håll. ANT har på många sätt bekräftat mitt val att inte ensamt fokusera på rörelsens individer, då analyserna av mitt material blir mer nyanserade när jag som forskare ser på interaktionen mellan mänskliga och icke-mänskliga aktörer.

Sverker Hylten-Cavallius och Lars Kaijser skriver i "Affectiv Ordering"(2012) om en modell som utgår från tre begrepp, där jag främst lånat ett, fragment. Fragment har för mig varit ett tydligt begrepp och ett samlingsord på de ting och symboler jag finner vara det som bär vidare tradition inom subkulturen. Även Ross Haenflers beskrivning av essentiella, sekundära och marginella beteenden i *Straight Edge*(2006) har underlättat analysen av hur ett kollektivs handlingar kan fungera som traditioner och riter.

För att på rätt sätt angripa skillnader och likheter i mitt intervjumaterial använder jag mig av kulturanalytisk metodlära. Här har jag inte följt några exakta ramar, utan försökt vrida och vända på befästa tankar kring subkulturen. Genom att benämna spelningar, skivor, fanzines, klädstil m.m. som traditioner, symboler och ritualer ger jag subkulturens vardagsföreteelser ett nytt värde, vilket i sin tur ger mig större chanser att göra en intressant analys (Ehn & Löfgren 2001:149). Den kulturanalytiska aspekten hjälper också till att se mönster, skillnader och likheter i mitt material.

Kulturarvsperspektivet är den röda tråden i denna uppsats, och att kunna uppmärksamma återkommande företeelser från det förflutna in i nutiden är vitalt för att upprätthålla denna tråd. Genom att söka efter teman och nyckelsymboler, växla mellan historia och nutid, associera fritt och frigöra sig från mallar hoppas jag kunna bidra till skarpa analyser och ett givande resultat (Ehn & Löfgren 2001:155).

Metod och Material

I insamlandet av mitt material har det "rörliga sökarljuset" varit någonting jag hela tiden försökt tänka på. Att inte låsa mig fast, utan istället improvisera och vara kreativ har varit av största vikt för att kunna nå kunskap om mitt fält(Öhlander 2011:13). Ett mål jag har haft är att informanterna ska få skapa en grund i mitt material och styra det framåt då jag själv har begränsad kunskap i ämnet från början. Min frågeställning har förändrats efter varje intervju och de ursprungliga kunskapsmål jag haft har utvecklats i samband med mina informanternas berättelser. Det kändes också viktigt att

det var den individuella synen på Straight edge som berättades, då jag inte är ute efter att bekräfta någon slags enhetlig sanning om vad rörelsen går ut på.

Jag har valt att arbeta med kvalitativa metoder för att få ett djup i mitt material, dock har jag bara haft tillgång till ett fåtal informanter. För att komplettera detta har jag skickat frågor över mail till några informanter, istället för att mötas i person, vilket kanske är att föredra. Att kunna gräva djupare, ställa följdfrågor och be sin informant utveckla sina svar är tyvärr svårt att göra naturligt i en mailkonversation(Öhlander 2011:30). Det finns dock mer utrymme för informanten att själv reflektera och få mer tid att till att tänka över sina svar, vilket kan ha bidragit till långa och utförliga texter.

Likväl som det är viktigt att vara kritisk mot litteraturkällor, är det också viktigt att jag är kritisk mot det material som erhålls under intervjuer(Fägerborg 2011:97).

Informanter kan undvika känsliga ämnen, glömma viktiga detaljer och anpassa sina svar till det som tror förväntas av dem(Fägerborg 2011:94). Dessa faktorer behöver dock inte betyda att materialet inte är sant, utan bär antagligen andra meningar, men att ha detta i åtanke tror jag ger större förståelse för sina informanter och dess berättelser.

Trots att sXe inte är så stort i Göteborg och att alla informanterna jag haft känner varandra ser jag ingen större anledning med att gå ut med namn. Det varken bidrar eller gör att jag förlorar någon viktig aspekt i min analys. Eftersom mina informanter inte kan påverka materialet i efterhand eller styra över om uppsatsen möjligen arkiveras känns det bättre ur forskarens synpunkt att anonymisera alla informanter(Pripp 2011:82).

Disposition

Studiens empirikapitel kommer vara uppdelat i fem kapitel där resultat och analys båda diskuteras. I kapitlet *Straight Edge och Trender* får vi en inblick i subkulturens historia och hur den har utvecklats under de 30 år som har passerat sedan rörelsens födelse. Jag har där spekulerat över vad dessa eror och trender har berott på och varför Straight edge fick så stort fäste i Sverige under 90-talet. I nästa kapitel *Traditioner och Ritualer* går vi närmare in på hur subkulturen är uppbyggd kring olika fragment, till exempel spelningar, klädstil och olika beteenden. Dessa fragment kan också ses som traditioner vilka jag menar vidhåller och förvaltar subkulturens värderingar. Det tredje kapitlet

Ting och Symbolik behandlar jag de symboler inom ritualen som bidrar till rörelsens gemenskap och kollektiva tanke. Jag kommer även diskutera vikten av att rikta blicken bort från människan och förstå föremålets mening inom subkulturen. De ritualer och symboler inom subkulturen kommer i kapitlet *Inkludering och Exkludering* fungera som gränsdragare då jag diskuterar vilka som är välkomna inom subkulturen. Dessa två begrepp är något som diskuteras mycket inom subkulturen och min tanke är att försöka reda ut vad dessa kan innebära för subkulturen. I det sista kapitlet *Ett Immateriellt Kulturarv?* jämför jag subkultur med världsarvet Visby för att leka med tanken om hur rörelsen skulle påverkas av att bli benämnt som ett kulturarv. Hur skulle subkulturen gynnas och vilka negativa konsekvenser skulle kulturarvsproduktion kunna bidra med?

Empiri

Straight Edge och Trender

I'm a person just like you, but I've got better things to do, than to sit around and fuck my head, hang out with the living dead, snort white shit up my nose, pass out at the shows, I don't even think about speed, thats some thing I just don't need.

I've got the straight edge. (Minor Threat, 1981)

Hardcorebandet Minor Threat tillsammans med denna låt startade en rörelse som uppmuntrade ungdomar att sluta, eller aldrig börja använda droger, alkohol eller nikotin, och gör det än idag på många platser runt om i världen. Den konservativa livsstilen kombinerat med punkens ideal och hårda musik kontrasterade sig mot vad som förväntades utav dagens ungdom (Haenfler 2006:7). Punkrörelsens destruktiva leverne som inkluderade missbruk, sex och våld uppfattades inte utav sXe-ungdomarna som riktig revolt, utan bara en förstärkning av den drognorm som redan fanns inom mainstreamkulturen. Att vara nykter menade ungdomarna inom sXe var det rätta uttrycket för punkens ideal, där de gjorde motstånd mot den vuxna mainstreamen och ungdomskulturer (Haenfler 2006:9). Under en intervju förklarar min informant sin relation till revolt inom subkulturen.

Och sen så på nått sätt blev det min tonårsrevolt, det fattade jag nog inte då, men det var det det var. Jag revolterade mot allting på något sätt, även jämlikar i min egen ålder, som började dricka vid den tiden... så det var min revolt, de flesta revolterar ju genom att försöka efterapa vuxenvärlden, jag revolterade genom att ge fingret åt både vuxenvärld och kompiskrets och allt möjligt. (Johan 31/11)

Revolten kan alltså ses som ett startskott i skapandet av subkultur eller i sXe's fall, motkultur. Som många andra subkulturer kan man se sXe som en produkt utav sin tid. Under det sena 1970-talet kom en våg av ett kristet och konservativt ideal som influerade de amerikanska ungdomarna. De var rädd för att tappa kontrollen över sitt liv och då kunde sXe och dess struktur som var väldigt svart-på-vitt liknas med den religiösa fundamentalistiska approachen som lockade. Även ifall det gick att likna renlevnad och avhållsamhetstänket som sXe-livstilen handlade om till en puritansk högerrörelse, så har sXe framförallt kopplingar till ett radikalt vänsterideal. Därför kan rörelsen ses som en intressant blandning där den konservativa medelklassen får progressiva influenser(Haenfler 2006:10).

De flesta subkulturer förändras och utvecklas med tiden som går, likaså sXe. Omvärlden gör att subkulturen anpassar sig och reagerar på nya stilar och trender inom musikgenrer. Detta innebär att rörelsen har genomgått olika trender som X:are (deltagare inom sXe) idag fortfarande identifierar sig med. För att förstå rörelsens utveckling och hur denna är kopplad till samtiden kommer jag kort förklara de trender som varit utmärkande, kanske framförallt inom hardcorescenen under de decennier som har förflutit.

Det som idag kallas Old School-eran föddes 1980 under punkens tidiga år, innan hardcore och punkscenen separerade. Klädstilen var typisk "punk" och låtarna man skrev hade teman kring vänskap, utanförskap och att uttrycka åsikter och oro för världen. Band som Minor Threat, SSD och Verbal Assault med flera hade stort inflytande under Old School-eran och kan ses idag som grundläggande band för sXe rörelsen. Många inom sXe identifierar sig fortfarande med Old School-eran och har en därför en väldigt stark koppling till punkscenen. Det handlar om att de associerar sig med de ideal punken står för, men även sXe-livsstilen(Haenfler2006:12). Mellan 1986-1991 spred sig

sXe från USA ut i världen i samband med den så kallade Youth Crew-eran, där band som Bold och Gorilla Biscuits ledde vägen. De ville skapa en mer gemensam rörelse och Youth Crew kopplas samman med positivitet, lojalitet, stolthet och personligt ansvar. Just denna positivitet lockade många ungdomar till sXe, vilket också innebär att löftet om nykterhet inte alltid togs på allvar och många hoppade av, eller "sålde ut".

Motreaktionen på detta blev ett hårdare och mer militant klimat inom rörelsen. De som stannade kvar i rörelsen hade mognat och ville ifrån den lättsamma Youth Crew-eran. Detta uttrycks med mer politiska ställningstaganden inom musiken där man skrev texter om sexism, orättvisor, hemlöshet och djurrättsfrågor. Detta tillhörde det man kallar PC-sXe, eller Politically Correct-sXe, men det politiska ställningstagandet fortsatte även in i det som kallas Victory-eran (Haenfler 2006:15-16). Earth Crisis och Strife är exempel på band som uttryckte sin kritiska syn på samhället med sin musik och startade en mer politisk våg inom sXe under Victory-eran. Efter det något hårdare klimatet inom rörelsen började en återupplivning av Youth Crew-eran där rörelsen och musiken hade en mer mjuk framtoning. Min informant beskriver hur han uppfattar de skiften som funnits inom subkulturen;

Tidigt till 90-talet som var ganska hård och puritansk så kom det mot slutet av 90 en annan våg som var lite mjukare och som också representerades av mjukare musik, och dom här sakerna avlöser varandra på något vis, och sen med start för 6-7-8-år sedan i USA kom nya band som musikaliskt gick till rötterna mycket mer än vad som hade gjorts innan dess, och som också hade mer punkmässig attityd till saker överlag än vad saker hade haft under några år. Det går lite i vågor.. (Johan 31/11)

För mig som utomstående och inte insatt i musiken är det svårt att ge en riktig bild av dessa snabba vändningar inom subkulturen. Det mönster jag kan se är att en era alltid blir en motreaktion på den tidigare, vilket är naturligt. Men jag tror även att det finns en yttre påverkan som speglar de trender som funnits inom Hardcorescenen. Ännu en gång beskriver min informant väldigt bra vad han tror är anledningen till att sXe lyckades sprida sig och få ett så stort grepp om Sverige på 90-talet.

..det kom till Sverige under tidigt 90, tiden var helt enkelt mogen för det, att röra sig ut från USA, det tar ett tag innan det sprider sig och sådär. Samtidigt var det en tid, nu gissar

jag ganska mycket, en tid av ganska stor ideologisk förvirring där de givna ideologierna inte längre var det. Östblockets fall, den stora individualiseringen av politiken och även inom vänstern, då blev identitetspolitik väldigt viktig, för sXe är ju en kollektiv identitet, för många har det politiskt innehåll, det ska den ha, det är jätteviktigt. (Johan 31/11)

Precis som min informants citat ovan tror jag att det krävs ett visst politiskt klimat för att en rörelse ska kunna ta fäste. Att ha något gemensamt att kämpa för eller emot, är det jag uppfattar som den största drivkraften inom olika rörelser. Sveriges starka socialdemokratiska och socialistiska rötter kan ha varit en bidragande faktor till att sXe och dess vänsterriktade ställningstaganden fick så stort fäste. Att sXe-boomen på 90-talet utspelade sig i Umeå är antagligen inte heller en slump då den socialdemokratiska traditionen har varit tydlig just i Umeå. Likväl var Umeå en universitetsstad där majoriteten var medelklass och akademiker, vilket kan kopplas samman med en aktivistisk tradition (Kuhn 2010:124-126). Enligt mina informanter kan trenden också bero på att Sverige har en solidaritetstanke som inte det individualistiska USA hade gällande alkoholkonsumtion. Man la ner mer värderingar i drickandet och hur detta på lång sikt kunde skada sina medmänniskor, istället för att bara sluta dricka ur ett individperspektiv. Detta kan också gälla de djurrättsfrågor som startade en stor veganrörelse inom sXe i Umeå under 1990, att sluta äta kött var ett ställningstagande för djurens rättigheter och den miljöaspekt som påverkas av köttkonsumtion. Här förklarar Erik hur solidaritet har varit en del i den svenska sXe-rörelsen.

Men sen på 90-talet som så mycket annat så kom en mer militant rörelse, som var lite mer att det är moraliskt fel att dricka, än att bara tycka att det är fel för mig, så det blev det mer att det handlade om värderingar, om att tänka på alla barn som far illa och mycket med solidaritets tänk i sXe som kanske inte fanns där från början. I Sverige var det mycket mera tänk på solidaritet än vad det är i USA, för USA är mer individualistisk syn på både sitt drickande och allting egentligen... (Erik 11/11)

Det går inte att undvika att Umeås sXe-boom ur ett klassperspektiv. Att alla dessa ungdomar hade möjligheten att ta ställning mot en drog-och köttnorm beror antagligen att på att det fanns ett ekonomiskt utrymme för detta. Som jag tidigare nämnde har Umeå en akademisk tradition, högre utbildning kan ibland också innebära ett större

politiskt engageman. Många utav dessa resonemang är bara spekulationer från både mig och mina informanter. Att sXe blev så stort under den perioden kan bero på det politiska klimat som rådde, men även som min informant sa, att tiden var mogen.

Traditioner och Ritualer.

I det här kapitlet kommer jag framförallt se på hur sXe-spelningar både skapas och vidhålls med hjälp av traditioner och ritualer, men även hur subkulturen iscensätts genom andra handlingar. Barbro Klein förklarar i *Gatan är vår*(1995) hur man kan göra världsliga ting synliga och analyserbara genom exotisering. Att benämna vardagliga företeelser som ritualer ger dem en märklig eller magisk framtoning(Klein 1995:12). Ordet ritual kopplas ofta samman med magi eller religiösa rörelser, men under tidens gång har begreppet breddats och de magiska övertonerna har minskat (Klein:1995:11).

En diskussion pågår angående huruvida sXe bara kan kallas en subkultur eller om den också kan benämnas som rörelse. Det sXe inte har är den formella struktur som särskiljer rörelse från subkultur, men det finns också en stark kollektiv identitet som fungerar som ett fundament i bygget av en rörelse (Haenfler 2006:60-61). Att sXe inte har en ledare, några möten, formella regler eller medlemskap är exempel på hur subkulturen saknar den traditionella formationen av en rörelse (Haenfler 2006:63). Dock kan man istället se att detta blir ersatt med informella traditioner och riter. Rörelsens deltagare upprätthåller mönster, struktur och kontinuitet av sXe värderingar genom spelningar, fanzines och sociala medier. Där man i mer traditionella rörelser kommunicerar genom möten och nyhetsbrev, så blir sXe tvungna att föra den kommunikationen på en mer kulturell plattform. Inom sXe blir det via musiken och sXe-band som rörelsens ideologi skapas och förvaltas. Den individualitet som finns inom sXe går emot tanken om en formell ledare, men inom varje scen går det att finna informella. Dessa är ofta bandmedlemmar eller andra involverade som gruppen ser upp till och som på något sätt vunnit dess respekt (Haenfler 2006:65). Det är när en liknar sXe's informella struktur med traditionella rörelser som jag tycker att de kontinuerliga handlingar som bär subkulturens arv blir tydliga och analyserbara.

De centrala kännetecknen av en ritual är upprepning och att ritualen är avskild från andra händelser, men även deltagarna och de roller de tar under ritualen har en viktig del i ritualens konstruktion. Dessa roller kan uttryckas i kläder eller beteenden. Under HC-spelningar ser en kollektivet mer än någonsin i subkulturen. Deltagarna har samma rörelsemönster, sjunger med i samma låtar och har liknande klädsel. Ritualer innebär ofta att den enskilda människan avindividualiseras och gruppens lika handlingar hamnar i fokus (Klein 1995:15-16). På spelningar så finns chansen att uttrycka HC-kulturen tillsammans med sXe och det är även där som den viktiga kollektiva identiteten skapas. När ett kollektiv gemensamt utför dessa handlingar, det jag vill kalla ritualer, skapas band mellan deltagarna. Dessa band skapar samhörighet och ger subkulturen styrka (Haenfler 2006:66-67). Inom denna kollektiva identitet finns "regler" om hur en beter sig för att vara sXe, hur mycket en följer dessa varierar från person till person.

Ross Haenfler beskriver dessa beteenden i Straight Edge(2006) som essentiella, sekundära och marginella. Alla som benämner sig som sXe måste uppfylla de essentiella beteendena, att även uppfylla de sekundära innebär ett starkt engagemang till sXe-identiteten. Varken de sekundära eller de marginella beteendena är ett måste, men innebär en högre nivå av förbindelse till den kollektiva identiteten. Avhållsamhet från alkohol, droger och nikotin är ett essentiellt beteende som är ett måste för att kunna benämna sig som sXe, Att avstå promiskuöst sex, vara vegan, skaffa tatueringar som berör sXe eller involvera sig politisk är exempel på sekundära beteenden. Utöver detta finns även de som avstår koffein, medicin, knyter an sXe till sin religion eller bidrar till scenen genom att arrangera spelningar, spela i band eller trycka fanzines. Detta är då exempel på marginella beteenden som är vanliga nog för att kunna finna mönster, men kanske inte så centrala jämfört med tidigare nämnda beteenden (Haenfler 2006:72). I mina intervjuer har det framkommit sig vanligt att utövare plockar valda delar från dessa beteenden för att själva bygga något som passar den egna individen.

Man hittar någon slags stabilitet i sig själv, man formar sin egen, det är nog därför det är så olika beroende vem man pratar med, om vad subkulturen är. Det är jättepersonligt och där tror jag inte det spelar någon roll vilken subkultur man pratar om, utan man formar det efter sin egen, och tar det som är vettigt. (Sara 3/12)

Haenflers förklaring om de essentiella, sekundära och marginella beteendena kan översättas till traditioner, när subkulturens deltagare anammar dessa beteenden generation efter generation vidhåller man rörelsens struktur. Dessa tre kategorier kan också ge en tydlig bild av vilka som är äkta och är tillåtna att föra denna tradition vidare. De essentiella beteendena kan också ses som något mer oföränderliga medan de sekundära och marginella är mer föränderliga, vilket också innebär att dessa beteenden kan vara svårare att vidhålla. Att bryta mot vissa beteenden eller rituella mönster kan ha väldigt olika konsekvenser. Min informant berättade om ett exempel på hur man kan se om någon i ny på spelningar, och därav inte vet hur man traditionellt betar sig i dessa situationer

Det är ett så typiskt signum, precis om någon kommer upp och ska göra ett stage dive, och istället för att bara stage diva så dansar man lite på scenen, håller om dom som spelar i bandet, det är också en sån uppenbar "du har inte vart här så länge, du har inte riktigt fattat grejen ännu". Så det finns ju vissa sånna grejer som kan avslöja, som alla vet om men ingen pratar om (Erik 11/11)

Denna typ av stilbrott är inget som får några negativa konsekvenser, men ändå något som upptäcks av de som varit med längre. Min informant menar att han som yngre var i liknande situationer för att han inte lärt sig de sociala koderna inom scenen, men att deltagandet i sig väger tyngre än vissa traditionella beteenden.

Om jag skulle se mig själv på en spelning som jag såg ut då nu, skulle jag tänkt, han bara kör, det är ju gött. Man bryr sig inte längre, man blir bara glad om det kommer någon ny på en spelning, man blir bara svinpeppad.(Erik 11/11)

Andra regelbrott kan dock få större konsekvenser, Haenfler menar att subkulturen skapar informella metoder för att förhindra att någon bryter mot sitt löfte eftersom att det inte finns några formella regler för medlemmar. Inom subkulturen benämner man de som bryter mot de essentiella beteendena som "sell outs", att man säljer ut eller "droppar". Haenfler menar att detta blir en typ av informell "shaming" av de som inte håller sitt löfte. I många fall ses detta som ett svek mot sina vänner men också mot hela sXe-identiteten och innebär ibland att vänskaper sägs upp för gott. Att en inom rörelsen

har så höga krav på subkulturens deltagare ska innebära ett starkare engagemang och ett livslångt löfte till rörelsen (Haenfler 2006:70).

När man bestämmer sig för att bli straight edge så avger man till viss del ett "löfte" (inte officiellt men folk har ofta det förhållningssättet till det) till alla andra om att man väljer att ta det här beslutet och att man planerar att göra det livet ut. När man väl brutit detta "löfte" så blir folk runt en besvikna att man svikit det, att man inte tagit det på allvar utan sett det mer som en trend och någonting som var coolt för stunden, och att följa samhällets normer är ju det man strävar emot. (Sandra 11/12)

Att kräva denna typ av hängivelse till en rörelse verkar vara en metod för att skilja agnarna från vetet. Att acceptera en lösare ram av regler skulle innebära att subkulturens autencitet skulle försvinna mer och mer med varje löfte som brutits. Därför kan man se detta beteende som en bevarelsemetod där man värnar om subkulturens grundvärderingar. Hannerz beskriver i *Performing Punk*(2013) hur punkscenen, precis som sXe försöker värna om subkulturens kärna genom att avfärda de som riskerar subkulturens autencitet. Socio-ekonomiska strukturer är i punkens fall ofta en skiljelinje i vad som är äkta eller ej, "original"-punkaren är oftast arbetarklass och kämpar mot ett majoritetssamhälle. Att inte uppfylla denna standard kan ses som icke-autentiskt och inte välkommet inom subkulturen (Hannerz 2013:46).

Möjligen finns det olika definitioner på vad som är autentiskt, Hannerz återberättar hur punken var och är en revolt mot auktoriteter. Om en skulle ta detta till sin spets innebär det att man ger upp skola, jobb och traditionellt boende. Detta exempel visar att det finns flera lager av vad som är autentiskt och hur stort engagemang man har i en subkultur(Hannerz 2013:47). Vad som verkligen krävs för att inte riskera subkulturens autencitet varierar mellan subkulturer, men att hålla ett avstånd från det som betraktas som mainstream har de alla gemensamt.

Ting och Symbolik

Inom dessa traditioner och ritualer finns symbolik. I ting och symboler vilar en mening om den gemenskap som subkulturen är beroende av. Dessa symboler uttrycks ofta genom personlig stil, såsom kläder och andra yttre attribut. Utifrån sett är det oftast

detta som berättar för oss vilken subkultur eller gemenskap personen ifråga tillhör (Haenfler 2006:69). Om en närmar sig subkulturen kan man dock se att det finns en djupare symbolik och att denna är viktigare än att passa in och se ut på ett visst sätt. I citatet nedan berättar en informant om hur en symbol kan bära på känslor och djupare mening.

..ibland sätter man ju ett X på händerna om det är spelning och är det många som har det kan det ju skapa en känsla av gemenskap..(Erik 11/11)

En utav de tydligaste symbolerna inom sXe är det målade X:en på personers händer. Tidigt i punk/HC-scenens historia var X:et något som talade om att man var för ung för att förtära alkohol under HC-spelningar. Detta X började senare ritas på händerna utav personer i alla åldrar som ville ställa sig emot den alkoholkultur som fanns på spelningarna (Haenfler 2006:7). X:et har sedan spridit sig från händerna och syns nu på kläder, i namn på sociala medier och på kroppen i form av tatueringar. Detta fungerar utåt som en symbol för tillhörighet, de visar för andra vem dem är och vad man står för, oavsett om detta görs medvetet eller ej. Inom rörelsen kan det symbolisera det löfte man ger sig själv och sina medmänniskor.

Hannerz förklarar i *Performing Punk*(2013) hur han i början av sin studie insåg hur stor mångfald det fanns inom subkulturen. De lyssnade inte på samma band, bar inte samma kläder, betedde sig inte på samma sätt och hade inte samma politiska åsikter. Självklart fanns det också likheter, men den största var att alla definierade sig som punkare, och att de själva tyckte att sin egen tolkning var lika autentisk, eller till och med mer autentisk än andra tolkningar av punk. I denna studie ville Hannerz hitta de mönster av betydelser som skapar denna mångfald av stilar och identiteter och hur de fortsätter att tolkas över tid och rum (Hannerz 2013:16).

Trots att punken är en mycket större subkultur med väldigt många fler förgreningar än sXe, kan jag se liknande strukturer i hur den yttre och inre definitionen av subkultur skiftar. De resonemang Hannerz för applicerar sig väldigt bra kring hur jag uppfattar att ting och symboler fungerar som representanter och meningsbärare inom subkulturer. Yttre element upplever gärna stil som en gruppindelare och ser ofta inte de små

skiftningar som kan ha stor betydelse inom rörelsen. Min informant förklarar att han kan se vilken era av sXe man tillhör genom klädstil;

..det finns fortfarande olika klädstilar inom HC, men det är väl mer att man lyssnar på en speciell grej, då kollar man ofta upp historien, hur har det sett ut från början, under 80 och 90-talet? Då kanske man kollar på bilder och filmer, så blir man peppad och tänker att det är så jävla fett, så vill man på nått sätt identifiera sig med det och visa att ja, jag fattar vad de håller på med.. (Erik 11/11)

Både klädstil och X:en man bär fungerar som en identitetsmarkör, men en kan även uppfatta dessa symboler som traditionsbärare. I och med att man eftersträvar en stil eller ett ideal från 80-talet och väljer att uttrycka detta i samtiden så vidhålls subkulturens tradition. Kring sXe finns ett flertal symboler som fungerar på liknande sätt. Dessa skulle kunna vara skivor, spelningar, fanzines, musik och sociala medier. I "Affective ordering" (2012) skriver Sverker Hylten-Cavillius och Lars Kaijser om den progressiva rockrörelsen på 70-talet i Sverige. De vill förstå hur dåtidens rockrörelse har rotat sig i den Svenska samtiden, detta genom att se på ett flertal fragment från dåtiden som tillsammans med individer återskapas och erkänns än idag. Dessa fragment menar de är bilder, låtar, artefakter, berättelser och minnen. Detta kan sägas är bitar och spår som överlevt sedan 70-talet. Dock påpekar de att fragmenten inte är något statiskt utan kan förändras och förnyas. I ett citat ur "Affective ordering", förklarar Hylten-Cavallius och Kaijser väldigt tydligt hur dessa fragment kan skapa förståelse om en viss tidpunkt.

Approaching the seventies as a set of fragments emphasizes not the "actual" period of the seventies but when, where and how these fragments are melded together. It also emphasizes the lack of completeness that seems to distinguish any effort to represent or use the era. It puts the analytical focus not just on the parts that are thought of as seventyish, but also on the question of how these fragments are linked together. (Hylten-Cavallius & Kaijser 2012:67)

På samma sätt som i "Affective ordering" (2012) tror jag att sammansättningen av dessa

fragment från förr kan ge oss förståelse för vad sXe är uppbyggt på. Möjligen är individernas starka relation till dessa fragment ibland omedveten, men när någon spelar en viss skiva, bär en särskild t-shirt eller har ett visst manér på ett gig förkroppsligar en historia i samtiden. Detta tycker jag är ett utmärkt exempel på hur icke-mänskliga ting ibland styr de mänskliga handlingarna utan att vi kanske själva är medvetna om detta.

Bruno Latour, förespråkare för aktörsnätverksteori menar att ANT hjälper oss att ifrågasätta människans plats som enda agerade subjekt. Att se på det mänskliga och icke-mänskliga i relation till varandra skapar nya ingångar och större förståelse för individers agerande (Saltzman 2008:8-9). Det jag vill tro är att dessa individer, tillsammans med ting och symboler skapar en tradition och en kultur som är själva grundstenen i straight edge.

Kultur, till exempel, kan aldrig vara en förklaring till något, tvärtom är det kulturen som ska förklaras genom att redogöra för de spår som handlingarna lämnar efter sig och de empiriska belägg som finns på förbindelser mellan enskilda element/aktörer. (Nehls 2008:28)

Detta säger Eddy Nehls i *Ljussgårdens Nätverksetnologi*(2008), och det förklarar mina tankar kring hur subkulturen inte är det ursprungliga. Att utgå ifrån att en individ agerar på ett visst sätt utifrån dess kultur, tror jag ofta kan vara fel väg att gå. När individer och ting kontinuerligt aktivt handlar tillsammans skapar vi istället kulturen.

För ett par år sedan åkte jag och en kompis spårvagn och jag tittade ner i marken utanför fönstret och ser ett par ben med Airmax-skor och avklippta camo-byxor typ, och fattade direkt att detta var en HC-snobbe, sen tittade jag upp och den var min kompis, så det finns ju massa markörer som folk ute i samhället i stort inte kopplar, medan det är sånt vi ser på långt avstånd..(Johan 31/11)

Som jag tidigare nämnt finns det många yttre markörer som berättar vem man är och vilken grupptillhörighet man har. Att någon söker sig till subkulturer beror ofta på att denne vill vända sig bort från normen och det som är mainstream. Att då klä sig, bete sig, eller tycka annorlunda än normen blir måttstocken på hur äkta eller autentisk personen är inom subkulturen. Kortare sagt, ju längre ifrån man är mainstream-kulturen i stil och smak ju mer autentisk blir man (Hannerz 2013:46).

Under samtal med mina informanter har äkthet kommit på tal ett flertal gånger. Gemensamt för alla var att de under sin tidiga år inom sXe kände att det var viktigt att följa subkulturens norm angående stil, men även hur viktigt det var att visa sina ställningstaganden utåt.

På grund utav att vi lyssnade på den musiken fick man veta att det fanns en livsstil också, då kunde man liksom bli extra mycket den musiken. Så det var väl på nått sätt att supa in hela HC-kulturen extra mycket, och bah "fan vad HC jag är", jag kan kryssa av allt på min lista på hur man är äkta cool.(Erik 11/11)

Att bekräfta sin roll inom subkulturen är något som dock verkar svalna medan tiden går och mina informanter förklarar hur sXe vuxit och blivit en del av deras person. Att växa upp inom en subkultur kan innebära att yttre markörer blir mindre viktiga, men de värderingar man fick genom subkulturen blir en del utav ens liv (Heanfler 2006:211). Det är dock svårt att helt frångå vikten vid att vara äkta. Kommersialisering är subkulturens stora skräck men även en väg som kan leda till nytt blod. Ett problem med detta kan vara att kommodifiering snarare befäster den prestige som ligger i att vara äkta än öppnar upp för nya kontakter och relationer inom rörelsen(Henfler 2006:213). Ur en annan vinkel går det även att påpeka hur problematiskt det skulle vara för subkulturer att vara inkluderande då de grundvärden som finns lätt kan urvattnas och försvinna. Subkulturen är beroende av en grupps gemensamma tycke, smak och värderingar. I ting och symboler tror jag att vi kan hitta alla dessa gemensamma nämnare uttryckta och på det sättet skapar individer och materialitet subkultur.

Inkludering & Exkludering

Att det finns en subkulturell referensram som en bör förhålla sig till om denne vill tillhöra subkulturen har jag i tidigare kapitel förklarat. Hur en väljer att tolka dessa ramar kan ibland skifta, men slutligen krävs ändå att ett löfte avges för att få bli inkluderad (Haenfler 2006:57). Subkulturen vilar på att denna referensram följs, för utan den förlorar rörelsen sina grundvärderingar och förblir inte längre en subkultur. I frågan hur man då bevarar en subkultur så menar också en utav mina informanter att det även är denna exklusivitet som lockar nya personer att delta i rörelsen, för utan exklusiviteten kan det vara så att en normkritisk eller icke-mainstream person inte

lockas av subkulturen

Men jag tror ju inte att sXe fyller sin bästa funktion genom att kasta ett jättebrett nät, att kasta ut och fånga upp så många som möjligt, för att återkomma till det då som jag tror fångade mig och har fångat andra ungdomar är att det är ganska häftigt och exklusivt och med de här löftena att man ska fan vara det här till döden..(Johan 31/11)

Men en för stram ram kan också bidra till att flödet med nytt blod in i rörelsen strypps och att sXe sakta dör ut. Att sXe är en homogen grupp där den vita medelklassmannen har majoritet är något som subkulturen är medveten om, och som jag har förstått är ett problem man försöker ta sig an. Dock verkar det finnas meningsskiljaktigheter mellan kvinnor och män inom rörelsen kring hur mycket man faktiskt försöker bidra till ett mer öppet klimat.

Som jag tidigare nämnde är sXe och har alltid varit en mansdominerad subkultur. Kvinnor är välkomna och finns självklart inom rörelsen, men inte i samma utsträckning. Vad detta beror på finns det ett flertal tankar om, men det hårda maskulina klimat som finns inom rörelsen kan vara ett exempel på en anledning. Subkulturen kan uppfattas vara en blandning av två extremer. En sida där en förespråkar feminism och är med i kampen mot sexism, men på den andra sidan där de fortsätter att reproducera ett klassiskt och ganska hårt mansideal (Haenfler 2006:107). Att avstå alkohol och promiskuöst sex är delar i hur man inom sXe försöker uppnå en annan typ av maskulinitet, där ansvar och engagemang är viktigt. Med detta kan vi se hur sXe bryter mot ett visst traditionellt maskulint ideal där droger och sexuella erfarenheter hävdar manlighet. Detta är positivt, men ändå problematisk då få kvinnor är närvarande i denna process. Att föra en dialog mellan könen för att kunna uppnå någon slags jämlikhet tror jag är vitalt. Till skillnad från detta nya mansideal sXe försöker sträva efter befästs dock ett annat manligt ideal. Ett ideal där hårdhet, styrka, tuffhet och brödraskap står i fokus. Min informant berättar om hur hon som yngre uppfattade det hårda klimat som var på HC-spelningarna, och hur hon senare med åren har blivit mer kritisk.

Och ger man sig in i leken får man leken tåla, jag tyckte det var roligt det är här med att stage diva, circle pit och hela den kraften som fanns i det, men med åren har det man ju

blivit lite mer rädd om sig själv, man är inte inne och slåss längre för man vet att man åker på stryk, och jag tycker att det har blivit hårdare. Det var inte så mycket roundkicks, asså det här, klart det var manligt och buffligt och macho, men inte som det är idag. Det beror väl på hur man ser det, man kanske ser det på ett annat sätt, när man fått en mer feministisk analys på saker och ting. Det hänger nog ihop med att man blivit äldre och klokare på nått vis. (Sara 3/12)

Och det är ofta här problem uppstår, den ganska hårda framtoningen på spelningar är något många uppskattar, men det finns även de som vill delta men blir hindrade på grund utav detta. Antagligen är det majoriteten utav subkulturens deltagare som vill behålla den tidigare och nuvarande hårda tradition som finns på spelningarna, och att försöka förändra det som folk uppskattar och älskar med HC och sXe kan säkert ses som ett personligt angrepp. Under min materialinsamling har jag förstått att subkulturen inte bara är en livsstil utan den blir också en del utav ens person, vilket innebär att frågor kring inkludering och förändring blir svåra. Men det verkar finnas delade uppfattningar i hur mycket man kan förändra utan att skada subkulturens grunder. Detta gäller till exempel diskussionen kring moshen på spelningar, alltså den dans som utförs på HC-spelningar och som ofta förklaras som medvetet eller omedvetet våldsam och hårdhänt. Ett par utav mina informanter menar att lätta på det manliga och hårdhänta klimat på spelningarna inte skulle bidra till att till att något går förlorat inom subkulturen, utan skulle snarare öppna för ett större deltagande. Även Haenfler diskuterar detta problem i *Straight Edge*(2006) där han förklarar hur våldsamheten kan innebära att kvinnor eller män som inte vill skada sig får hålla sig längst bak på en spelning, trots att man gillar bandet och har betalat samma pengar för biljetten som alla andra(Haenfler 2006:127) Slutligen verkar detta vara ett problem som är svårt att lösa, först och främst handlar det kanske om att en minoritet måste nå fram till en majoritet, inom subkulturen. Men det handlar också om att inte särbehandla, att ett tjejband ska bokas i egenskap utav att vara tjejer och inte ett bra band kan också bli problematiskt och inte något varken män eller kvinnor vill vara del av. Därför blir det ett ständigt vägande om vad som är rätt och fel angående inkludering och exkludering, där ingen verkar hitta någon bra väg ut. En av studiens informanter berättar om hur problem angående bokningar av "tjej-band" ibland har sett ut.

Jag vet tjejer som blir svinarga på sånna grejer och typ Sthlm sXe har gått ut och sagt att de vill boka fler spelningar med kvinnliga medlemmar för att det ska locka tjejer att delta på ett annat sätt och så, och det är ju en bra tanke, men det finns band som blir arga då för att bokade för att de bara är tjejer och inte för att vi är ett band. Tjejerna vill inte bli utmålade som några offer. (Eric 11/11)

Att subkulturer är exklusiva och bör vara det är något som mina informanter alla tycker, utan exklusivitet förlorar man poängen med subkulturen som kommersiellt motstånd. Men att helt avstå inkludering menar en utav mina informanter skulle innebära slutet som subkultur och istället bli en klubb för inbördes beundran.

Jag tror på en syn där en bredare inkludering ger oss en bredare scen som kan utvecklas. Att ett fåtal personer inte kan leva ut sin totala brutalitet i den scenen som skapas må så vara. Hellre en bred subkultur där alla kan mosha inom rimliga ramar och stå skyddat inom rimliga ramar, än en scen där ett fåtal styr allt. (Sofia 15/12)

Att sXe för kvinnor bara är något negativt är givetvis inte sant, alla mina kvinnliga informanter har upplevt att de alltid har varit välkomna inom subkulturen, men att precis som i samhället i stort är det svårare att ta sig fram som tjej. Istället kan subkulturen ge styrka och självförtroende till många unga tjejer som söker sig till rörelsen. Haenfler förklarar att många sXe-kvinnor menar att subkulturen bidragit till en kontext där man har kunnat befria sig ifrån flera negativa kvinnliga attribut så som passivitet, utseendefixering, sökandet efter manlig uppmärksamhet och konkurrens mellan andra tjejer (Haenfler 2006:117). Även detta innefattar drognormen och det grupstryck som kan upplevas som ung som handlar om att dricka eller röka för att imponera eller passa in i en mall. Om någon helt avstår från droger hamnar de inte i den situationen och har heller inte något att bevisa för dem runt omkring en. Även detta kan uppfattas som något problematiskt, men tyvärr är samhällets kvinnosyn en alldeles för stor fråga för den här uppsatsen, att sXe är ett utrymme där unga tjejer och kvinnor får chans att vara sig själva ser jag slutligen som något positivt.

Så länge alkoholnormen finns behöver inte sXe förändra sin grundstruktur och sina värderingar. Men ur ett bevarandeperspektiv kan det krävas att vissa uppoffringar görs för att subkulturen ska överleva. Jag har förstått att det finns ett missnöje inom rörelsen

kring diskussionen om exkludering och att det finns delade meningar om vad som kan förändras och inte. En utav mina informanter menade att den kvinnliga minoriteten inte bara finns där på grund av en ogästvänlighet inom subkulturen, utan berodde på de tryck som finns på tjejer utifrån om att skaffa familj och barn, vilket innebär att det kan bli för svårt för tjejer att hålla sig fast vid en subkultur. Detta tror jag är väldigt sant, men de patriarkala strukturerna ligger så djupt rotade i samhället att även den mest medvetna kan falla för dessa maktstrukturer

Ett Immateriellt Kulturarv?

I det tidigare kapitlet diskuterades vad inkludering och exkludering kan få för konsekvenser. Att bredda subkulturen och inkludera för många kan innebära att värderingar och traditioner med tid försvinner, och subkulturen med detta. Den andra extremen kan innebära att exkluderingen gör så att det inte blir något inflöde till subkulturen och att den istället dör ut av den anledningen. Subkulturen är beroende av att de som avger löftet om att vara trogen sXe till döden stannar kvar inom rörelsen, men sanningen är att majoriteten utav dessa faktiskt hoppar av. Detta kan bero på flera anledningar, oftast handlar det om att man växer upp och skaffar familj, och utövandet av subkulturen inte längre bli högsta prioritet. Det faktum att så många lämnar rörelsen kan innebära att subkulturen blir hotad, vilket några utav mina informanter upplever att sXe är. Under storhetstiden i Umeå fanns det nästan fler ungdomar som var nyktra och veganer än var det fanns ungdomar som inte var det (P3 Dokumentär 24/11-2008). Så ser det inte ut längre, någonstans i Sverige. Detta fick mig att fundera över om subkulturen kan vara i behov av samma bevarelseprocesser som andra institutionaliserade kulturarv. I tidigare kapitel har jag beskrivit hur subkulturen har hittat egna metoder för att bevara och förvalta. För att bevara autenciteten inom rörelsen har finns en stram och exklusiv framtoning, där endast de som verkligen vill bli 100% sXe är välkomna men det finns också en inre exkludering där vänskaper avslutas på grund av ett brutet löfte. Förvaltandet av subkulturens arv görs ständigt genom att upprätthålla de traditioner som finns inom sXe. Fler informanter beskriver vikten av att vara medveten om subkulturens historia och anamma de ideal rörelsen från början skapat.

Straight edge är ett tydligt exempel på en motreaktion av vad vår samtids samhälle lider av för problem, vilket kan vara värt för senare generationer att få ta del av. Begreppet kulturarv kan lätt förklaras som platser, byggnader och föremål någon uppfattar är mer värdefulla än andra och bör därför bevaras och skyddas för senare generationer (Ronström 2007:82). Subkultur är varken en byggnad eller ett föremål, men bär på samma historiska värde och fungerar som en representation av en tid som förflutit. I UNESCO's konvention angående bevarandet utav det immateriella kulturarvet förklarar de hur traditioner, riter, muntligt överförda kunskaper och dansformer ibland kan vara det viktigaste kulturarvet, framförallt på platser där det inte finns ett byggt kulturarv(UNESCO 2003). Där sXe har haft stort genomslag är alla platser som ekonomiskt haft möjlighet att skapa detta byggda kulturarv som ofta UNESCO lägger sitt fokus på, men som Etnologistudent ligger det immateriella kulturarven mig något närmare och efter en längre studie av subkulturen anser jag passar bra in i mallen för vad som skulle kunna vara ett immateriellt kulturarv.

Vad finns det då för likheter och skillnader mellan subkulturen som arv och våra institutionaliserade och redan bekräftade kulturarv, och vad skulle det bli för konsekvenser av att institutionalisera subkulturen? Innan ett kulturarv blir något som är värt att bevara står det oftast inför ett hot om att förstöras eller försvinna och det är först då som man inser det blivande kulturarvets värde. Det handlar alltså främst om en värdeförflyttning i skapandet av ett kulturarv. Exemplet jag tänkte använda mig av är Visby och medeltidsveckan i jämförandet mellan de befästa och det potentiella kulturarvet. Owe Ronström skriver i *Kulturarvspolitik*(2007) om hur all bevarandesträvan, allt historiebruk och all återupplivning bygger på försvinnande och glömska, och det är även det här som kulturarvsindustrin lever av (Ronström 2007:196). I jämförelse med hur sXe såg ut på 1990-talet har rörelsen minskat och är inte längre i ropet som den var då, men sXe pågår ännu och är en blomstrande rörelse på vissa platser i världen. Därför kan några utav dessa resonemang om bevarande ses som något påtvingade, men jag tror att det kan finnas en poäng i att likna subkulturen vid kulturarv för att kunna se sXe ur ett nytt perspektiv.

En likhet mellan sXe och Visby kan då vara hotet om försvinnande, som Ronström menar är en utav de viktigaste faktorerna i vad man benämner som ett kulturarv. En annan

potentiell likhet är konsekvenserna som blir av att marknadsföra sig som kulturarv. Eftersom att sXe inte är ett bekräftat kulturarv är dessa spekulationer om vad jag tror skulle kunna hända subkulturen om den skulle presenteras som ett kulturarv. En positiv konsekvens av denna process är bevarandet, minnet och historien får finnas kvar och bli återberättad för senare generationer. En annan positiv konsekvens är synligheten, som i tillexempel Visbys fall innebar ökade inkomster för besöksnäringen (Ronström 2007:126). I subkulturens fall skulle en ökad synlighet kunna betyda att fler intresserar sig för rörelsen och musiken, vilket innebär fler som för det budskap som sXe förmedlar mot samhällets syn på alkohol och droger, men även en ökning bland deltagare på spelningar och fler som konsumerar skivor. Detta kan i sin tur betyda att det blir mer gynnsamt att arrangera spelningar, starta band, skapa musik och fanzines. Detta tror jag skulle gälla alla subkulturer i allmänhet, men särskilt sXe i detta fall.

Synligheten kan även bidra till många negativa konsekvenser för kulturarvet, särskilt i diskussionen angående autencitet. Kulturarv ska vara äkta, och i Visby syns äkthetsbevis på en tavla inne i stan med världsarvssymbolen, och även som en påminnelse i stadens alla reklambroschyrer. Men det Ronström menar är ju att Visby alltid har varit Visby, mer äkta en så blir det inte. Det som nu representeras i staden är ett äkta världsarv. Detta innebär att Visby bara i sig självt inte är äkta nog, utan för att kunna platsa som ett världsarv måste det förvandlas och förädlas (Ronström 2007:126). För att subkulturen skulle passa in i en kulturarvsmall är det möjligt att även den behöver förändras, vilket skulle kunna var ett hot mot sXe's autencitet. Möjligen skulle rörelsens lite tuffa uttryck behöva mjukas upp, musiken skulle behöva bli mer lättlyssnad och man hade behövt öppna upp rörelsen för deltagare som annars inte skulle vara där. Ronström förklarar att ett av de tydligaste tecken på kulturarvsproduktion är hur "vanliga" föremål förvandlas till utställningsföremål. För att kunna ställa ut föremål som inte är menade att bli utställda krävs ett upprätthållande av ett visuellt intresse. De som inte är tillräckligt representativa eller för blicken åt fel håll kan behöva bytas ut (Ronström 2007:196). I Visby handlar detta om de byggnader som inte passar in i medeltidsidealet som ligger utanför stadens murar, därför har man placerat ut skyltar för att man inte just ska rikta blicken åt fel håll och kan upptäcka saker som förstör illusionen av medeltid. Detta har inneburit att staden blir segregerad, där vissa platser får ett högre värde än andra, vilket kan i sin tur hota den mångfald man vill sträva efter.

När en vardagsföreteelse ska bli ett utställningsföremål kan bevarandet också innebära att kulturarvet blir låst. I Visby är medeltiden över, men med hjälp av spår från den reproduceras medeltid i Visby hela tiden. Det vi tror representerar den tiden spelas ut i Visbys kulisser under till exempel Medeltidsveckan, men det är samma medeltid som visas år efter år. Straight Edge är ett kulturarv som fortfarande är vid liv, tillskillnad från medeltiden, och att starta en bevarelseprocess skulle kunna hindra den naturliga utveckling som subkulturen haft, har och behöver för att fortsätta vara aktuell för dess deltagare.

Som jag skrivit ovan är en konsekvens av kulturarvsproduktion att saker omvärderas. Spänningsfältet mellan tradition och kulturarv är något man ofta diskuterar i detta ämne och jag tänker göra det själv ganska kort i denna uppsats. Tradition förklarar vi ofta som något lokalt och folkligt, medan kulturarv är det institutionella och globala. Straight edge idag anser jag platsar bättre under benämningen tradition, då subkulturens reproduceras bland folket och är uppbyggd på ritualer. En omvandling från tradition till kulturarv skulle innebära att subkulturens får ett stigande värde och möjligen tappa sin tidigare målgrupp. Det institutionella kulturarvet kopplas ofta samman med borglighet och överklass, vilket också betyder att kulturarvet betraktas som "finkultur". Att placera subkulturen i kulturarvets finare rum skulle kunna bli ett problem för rörelsens deltagare och även de värderingar sXe består av.

Jag har nu förklarat några utav de potentiella konsekvenser som skulle kunna påverka sXe om subkulturen hade gjort denna transformering från tradition till kulturarv. Straight edge är ett relativt modernt fenomen som fortfarande är vid liv, vilket innebär att kulturarvsfrågan ännu kanske inte är aktuell. Men jag tror det är viktigt att inse att det som är värt att bevara inte bara behöver vara gamla byggnader och föremål, utan att historia kan representeras i så mycket runt om oss som kanske inte är så självklart. Jag avslutar detta kapitlet med ett citat från min informant, där han förklarar betydelsen av nya deltagare i subkulturen och vad det skulle innebära för sXe om inflödet skulle sluta,

Men det måste tillkomma nya för att det ska finnas någon slags vitalitet i det, annars blir det grupp av sånna där redbergspojkar, gamla redbergspojkar som samlas och kastar boule. Då har det ju ingen subkulturell betydelse överhuvudtaget. (Johan 31/11)

Slutsats

Det centrala under den här studien har varit att försöka ge nya benämningar på befästa beteenden och situationer för att förstå sXe ur ett nytt perspektiv. I mitt empirikapitel tog jag upp hur man genom att benämna företeelser vid nya namn gör vardagligheter exotiska och bidrar till nya vägar att undersöka. Att betrakta sXe som en samling traditioner och ritualer, fyllda av symbolik och sedan koppla detta till bevarande och förvaltning av ett subkulturellt arv tror jag kan skilja studien från den tidigare forskning som gjorts angående subkultur. Jag hoppas även på att studien kan bredda synen på vad som är kulturarv, både för de inom subkulturen och de utanför. Att jämföra sXe med ett befäst kulturarv från UNESCO's lista kan också skapa nya tankar kring hur man hanterar de immateriella kulturarv som annars inte passar helt in i UNESCO's mall.

Jag är överlag nöjd med hur insamlandet av material blev i slutändan. Eftersom att jag själv inte är delaktig i subkulturen och inte har lika stor kunskap om rörelsen som mina informanter ville jag hålla mig öppen och inte ta för stor plats under intervjutillfällena. En utav mina informanter är en gammal vän till mig, vilket bidrog till att den intervjun såg lite annorlunda ut gentemot de andra. Intervjun var mer avslappnad och fick mer karaktären av ett vanligt samtal mellan två vänner. Detta tror jag kan ha bidragit till att jag som forskare tog lite mer plats än vad jag kanske borde ha gjort. Eftersom att vi är vänner pratade vi båda ganska fritt och detta kan ha gjort att jag styrde vårt samtal mer än vad jag gjorde vid de andra intervjuerna där jag höll en mer låg profil (Fägerborg 2011:93). Självklart finns det också positiva konsekvenser av en vänskap, möjligen blir det lättare för en informant att öppna upp sig om man sedan innan har en relation till forskaren.

Kategorierna kön och generation visats sig ha mest betydelse för de meningsskillnader som finns angående rörelsen, och det är även dessa som jag lagt fokus på i urvalet av informanter. Då sXe är erkänt en väldigt mansdominerad grupp kändes det viktigt att få

minoritetens perspektiv på subkulturen. Det gick även att upptäcka skiljaktigheter utifrån ålder och generation. Beroende på när man började kalla sig sXe kunde man se spår från den erans ideal i mina informanternas uppfattningar om subkulturen. Jag vill påpeka att jag dock gjort alldeles för få intervjuer för att kunna ge en helt rättvis bild, det som uttrycks i den här uppsatsen är sådant som sagts under intervjuerna, men representerar inte någon allmän sanning om sXe.

De intervjuer som jag har gjort har dock visat att det finns en väldigt varierad definition av subkulturen. Den stereotypa bilden om att alla inom subkulturer är likadana verkar inte stämma, i vilket fall inte inom sXe. Deras anledningar till att man blev sXe skiftar, åsikterna kring inkludering och exkludering inom subkulturen varierar stort och likaså vad man tror om subkulturens framtid. De största åsiktsskillnaderna mellan de individer jag intervjuat går också att koppla till kön, vilket jag tidigare nämnt. Problemet som dessa skillnader kretsar kring är just ifall tjejer är välkomna att ta den plats de vill ha inom rörelsen. I killarnas fall säger man ja, medan tjejerna också säger ja, men att killarna inom subkulturen gör det svårt för dem. Männerna inom sXe menar att det kan vara svårt att "mjuka" upp rörelsen utan att förlora viktiga delar utav den, medan en del kvinnor tror att det är fullt möjligt.

Vad som är rätt och fel känns svårt att diskutera då det är helt individuellt, men att stå utanför subkulturen och döma är inte min plats. Jag själv som både tjej och feminist har fått kämpa lite med att inte lägga in för mycket egna värderingar i detta, och det har varit svårt. Jag hoppas dock på att jag lyckats visa att det finns två sidor utav detta problem och att det inte finns några tydliga svar på hur man löser dessa konflikter. Överlag verkar det som att det är svårt att diskutera dessa problem inom subkulturen. Att vara sXe har blivit en sådan stor del utav dessa individer att angrepp mot subkulturen blir också ett angrepp mot personen. Detta innebär att problem bland subkulturens deltagare blir svåra att hantera och kan också bidra till att utveckling inom subkulturen kan gå långsamt, men att försöka öppna upp för diskussion kan bidra till ett bättre klimat inom subkulturen.

I studiens frågeställning togs inkludering och exkludering upp i samband med förvaltning och överlevnad. Olika åsikter finns angående om man kan öppna upp och bli

mer inkluderande. Fler informanter menar att det som lockar och gör subkulturen autentisk är exklusiviteten, medan ett motargument är att utan inkludering blir rörelsen ett kompisgäng utan subkulturell betydelse. Dessa två argument verkar vara något som alla mina informanter problematiserar och inte riktigt kan bestämma vad som är rätt eller fel. Ur ett bevarandeperspektiv finns det inte heller något rätt eller fel. Exklusivitet bidrar till en subkultur som värnar om de traditioner som finns och bevarar autenticiteten. En inkluderande subkultur kanske överlever längre men kan möjligen hota äktheten i det långa loppet. Detta innebär att min frågeställning inte riktigt blir besvarad då varken jag eller mina informanter kan ge ett tydligt svar vad som är den rätta vägen att gå angående inkludering och exkludering. Slutligen handlar det om att hitta en balans mellan dessa och försöka mötas i mitten.

Att behandla subkulturer på samma sätt som UNESCO's världsarv kan nog bli väldigt problematiskt. Man brukar säga att kulturarv tillhör alla och ingen, att det ligger i hela befolkningens ansvar att vårda och förvalta. I subkultur och i sXe fall skulle detta aldrig gå, ifall subkulturen skulle tillhöra alla förlorar den sitt syfte. Men att helt förkasta tanken om subkulturer skulle kunna vara potentiella kulturarv tror jag är väldigt fel, man måste bara hitta ett annat sätt att hantera detta kulturarv på. Subkultur är inget som når ut till massan, men den når ut till en annan del utav samhället vi lever i som är lika mycket värd att dokumentera och förvalta som all annan kultur. Mer och mer börjar kulturarvssektorn och museivärlden ta tag i en minoritetskultur och sådant som vi tidigare sett som fullt eller problematiskt. Att detta är ett steg mot en bredare och öppnare uppfattning om vad kultur ska vara och är till för är jag helt säker på.

Möjligen kan subkulturer och sXe få en plats inom den kulturen om man hanterar arvet på rätt sätt. Det är möjligt att ett motstånd från subkulturens deltagare finns då sXe inte är menat att vara ett utställningsobjekt för samhällets beskådan. Men inom subkulturen skapas böcker, fanzines och dokumentärfilmer som handlar om sXe och dess budskap, detta tycker jag visar att man inom rörelsen vill bevara och att det finns en betydelse i att sXe på något sätt består. Om en subkultur skulle bli ett kulturarv behöver inte detta innebära att stora institutioner tar makten över hur subkulturen ska bevaras och reproduceras, detta kan likväl ligga på deltagarnas ansvar och göras på deras villkor.

För framtida forskning hade mer fokus kunnat läggas på musiken och dess stora betydelse för subkulturen. Det hade kunnat ge möjlighet att djupare gå in på hur band och dess musik påverkat subkulturens utveckling och satt dess ideal. Att göra fler och mer ingående intervjuer hade bidragit till en större bredd och därmed bättre förståelse för subkulturen. Under dessa intervjuer hade man kunnat fortsätta diskutera bevarande och förvaltning av sXe men även andra subkulturer vilket kan bidra till ett större intresse för potentiella och moderna kulturarv.

Källor

Intervjuer

Eric 25 år, Göteborg 11/11-2014

Johan 34 år. Göteborg 31/11-2014

Sara 35 år, Göteborg 3/12-2014

Sandra 25 år, Mailintervju 11/12

Sofia 26 år, Mailintervju 15/12

Radioprogram

P3 Dokumentär(2008) *90-talets djurrättsaktivism och vegantrend*. Producent Sara Lundin. P3 24/11

Internet

Svenska Unesco Rådet 2003

<http://www.unesco.se/kultur/unescos-arbete-med-konventioner-inom-kulturomradet/unescos-konvention-om-det-immateriella-kulturarvet/>

Refererad Litteratur

Arvidsson, Alf 2001: *Etnologi, Perspektiv och forskningsfält*. Lund: Studentlitteratur

Ehn, Billy & Löfgren, Orvar 2001: *Kulturanalyser*. Malmö: Gleerups Utbildning

Fägerborg, Eva 2011: "Intervjuer", Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus(red) 2011: *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur

Hannerz, Eric 2013: *Performing Punk, Subcultural Authentications and the Positioning of the Mainstream*. Uppsala: Sociologiska Institutionen

Heanfler, Ross 2007: *Straight Edge, Clean-living youth, hardcore punk, and social change*. Rutgers University Press

Hylten-Cavallius, Sverker & Kaijser, Lars 2012: *Affective Ordering*. Ethnologia Scandinavica, Vol. 42

Klein, Barbro 1995: *Gatan är vår, Ritualer på offentliga platser*. Stockholm: Carlsson

Kuhn, Gabriel 2012: *Sober living for the revolution, Hardcore Punk, Straight Edge and Radical Politics*. Oakland: PM Press

Pripp, Oscar 2011: "Reflektioner och Etik", Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus(red) 2011: *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur

Ronström, Owe 2007: *Kulturarvspolitik. Visby, från liten småstad till medeltidsikon*. Stockholm: Carlssons

Saltzman, Katarina 2008: *Nätverks Etnologi, en inledning*. Göteborg: Ljusgården, Meddelande från Etnologiska Institutionen Nr 21

Öhlander, Magnus 2011: "Utgångspunkter", Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus(red) 2011: *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur